

Lyrische Lente : liederen en gedichten uit het middeleeuwse Europa / gekozen en toegel. door W.P. Gerritsen ; vert. door Willem Wilmink ; met transcripties van de melodieën door C. Vellekoop. - Amsterdam : Bert Bakker, 2000. - 354 p. : ill., muz. ; 20 cm.
ISBN 90 351 2205- 4 Prijs: € 17,92

‘Het is een bont gezelschap dat in dit boek zijn opwachting maakt’, schrijft Wim Gerritsen in zijn inleiding bij *Lyrische Lente*. En inderdaad, de gedichten die in dit boek bij elkaar gebracht zijn, komen uit alle landen van West-Europa en zijn vertaald uit het Latijn, uit het Occitaans, het Frans, het Galicisch-Portugees, het Italiaans, het Duits, het Nederlands, het Engels, het Welsh en het Iers, ofwel: uit vrijwel alle belangrijke talen van de vroege West-Europese lyriek. De gedichten zijn hoofs, wulps, lief, devoot, kunstig en simpel. Wat ze verbindt is niet alleen, zoals Gerritsen schrijft, hun gemeenschappelijke achtergrond van gedeelde betekenissen en waarden, maar ook de hand van kiezer en vertaler. Hoe bont ook, de gedichten zijn niet uitgezocht op spectaculaire effecten en evenmin is teruggegrepen op het betonnen repertoire van school-bloemlezingen. Door het hele boek heen is de adem voelbaar van twee meesters die de oude lyriek opnieuw tot leven brachten. Met als methodisch programma de persoonlijke voorkeur, komen de belangrijkste genres en auteurs van de West-Europese lyriek aan bod. De bundel bevat gedichten die als hoogtepunten te beschouwen zijn van wat er in West-Europa van 1100 tot 1400 aan lyrische poëzie geschreven werd.

Alle gedichten zijn voorzien van een inleiding die context én uniciteit van de tekst in kort bestek duidelijk maakt. Twaalf teksten gaan bovendien vergezeld van een melodie in modern notenschrift en het boek is voorzien van een korte, informatieve bibliografie en een register.

Samensteller en vertaler hebben het zich niet gemakkelijk gemaakt. Willem Wilmink vertaalde de gedichten met zoveel mogelijk handhaving van het oorspronkelijke metrum of zelfs met de oorspronkelijke regellengte, en met het oorspronkelijke rijmschema, en dat moet af en toe een bovenmenselijke inspanning zijn geweest. Natuurlijk komt er wel eens een rijmwoord voor dat net niet helemaal past in zijn omgeving, maar veel vaker vindt de vertaler ingenieuze oplossingen, die des te meer bewondering wekken omdat ze niet opvallen. Zo natuurlijk klinkt het slot van het refrein van het beroemde Egidiuslied uit het Gruuthuse-handschrift van omstreeks 1400

Wie jou graag zagen,
zij zullen vragen,
waarom iemand zo jong sterven moet.
Maar wat God wil, noem dat maar goed.

waarbij de laatste regel ineens een slag opstandiger klinkt dan het schokschouderend gebod tot gelatenheid in het oorspronkelijke lied: ‘Mar wat God wille, elc neimt vor goet’. De natuurlijke toon die Wilmink weet te vinden, spreekt helemaal niet vanzelf, want het hele gedicht is gebouwd op maar vier rijmklanken, waarvan de derde in strofen én refrein voorkomt. Een eerbetoon aan ‘Il miglior fabbro’, de veertiende-eeuwse dichter, noemt de inleiding deze trouw aan de formele virtuositeit van het voorbeeld. De moderne maker staat stevig naast de schaduw van zijn grote voorganger.

Het is jammer dat er niet wat meer geld, of aandacht, is besteed aan de buitenkant van de bundel. De pocket blijft niet open liggen en de omslag is een rommeltje. Maar voor wie door die slonzige buitenkant heen kijkt, ligt hier een juweel van een boek.

Clara Strijbosch

Medioneerlandistiek : een inleiding tot de Middelnederlandse letterkunde / onder red. van Ria Jansen-Sieben, Jozef Janssens, Frank Willaert. - Hilversum : Verloren, 2000. - 345 p. : ill. ; 24 cm. - (Middeleeuwse studies en bronnen, ISSN 0929-9726 ; dl. 69)
ISBN 90-6550-613-6 Prijs: € 23,-

In 1975 lanceerde Wim Gerritsen in zijn kritische bespreking van Knudevelders literatuurge-

schiedenis de term ‘medioneerlandistiek’, thans de gangbare naam voor de bestudering van de Middelnederlandse letterkunde in brede zin. (W.P. Gerritsen: ‘Geschiedverhaal of schetskaart. Overwegingen bij Knuvelders Handboek, deel I, vijfde druk’. In: *Ntg* 68 (1975) p. 90). Vijfentwintig jaar na dato werd hem – tijdens zijn afscheid als hoogleraar aan de Universiteit Utrecht op zes september 2000 – een bundel aangeboden onder de titel *Medioneerlandistiek. Een inleiding tot de Middelnederlandse letterkunde*, een bewijs van hulde door vijftientwintig Vlaamse medioneerlandici. Blijkens het woord vooraf is de bundel bestemd voor aankomende neerlandici en belangstellende leken. De redactie heeft het beoogde publiek zowel kennis willen laten maken met verschillende aspecten van het vak, als willen enthousiasmeren voor de middeleeuwse letteren.

De grote verscheidenheid aan thema’s in de bundel, alle op heldere wijze gepresenteerd, is aantrekkelijk. De eerste drie artikelen bieden de lezer achtergrondinformatie over respectievelijk het politieke klimaat in de Middeleeuwen, de literaire talen (Nederlands, Frans, en Latijn), en materiële bronnen (handschriften en drukken). Hierop volgt de kern van de bundel: een reeks bijdragen waarin middeleeuwse teksten centraal staan, waaronder verhalende teksten, lyriek, artes en geestelijke literatuur. Een viertal artikelen over de (moderne) bestudering van de Middelnederlandse literatuur sluit het geheel af. Ook minder bekende teksten worden in de bundel besproken, in plaats van de alom bekende klassiekers.

Een enkele bijdrage schiet mijns inziens het doel enigszins voorbij, omdat ze wel erg specialistisch van aard is en daardoor minder geschikt voor het beoogde brede publiek, zoals het artikel van Elly Cockx-Indestege en Marcus de Schepper over de negentiende-eeuwse boekencollectie van de hertog van Arenberg. De bundel is echter zonder meer geslaagd te noemen. De bijdragen zijn stuk voor stuk geestdriftig van toon, met name die van Jozef Janssens over hoofsheid, Geert Claassens over feit en fictie in de *Seghelijs van Jherusalem*, Veerle Uyttersprot over ironie in Arturromans en Frank Willaert over lyriek. De bundel biedt de lezer een boeiend en afwisselend overzicht van verscheidene facetten van de Middelnederlandse letterkunde. Bovendien zetten de na elk artikel opgenomen leeslijsten aan tot verder lezen. *Medioneerlandistiek* is daarmee niet alleen een gevarieerd boek dat ook voor vakgenoten de moeite van het lezen meer dan waard is, maar ook een afscheidsbundel die Wim Gerritsen waardig is.

Saskia Bogaart

Het wederzijds huwelijksbedrog / Pieter Langendijk / Toelichting : Anna S. de Haas – Amsterdam : Querido, 2001. 168 p. ; 19 cm. – (Griffioen)
ISBN 90-214-0597-0 Prijs: € 6.80

De bruiloftsgasten van Pieter Langendijk zijn in een nieuw jasje gestoken. In de Griffioenreeks bezorgde Anna de Haas *Het wederzijds huwelijksbedrog*, een achttiende-eeuws blijspel, dat voor het eerst verscheen in 1714 en sindsdien, ondanks wisselende kritieken, niet meer weg te denken is uit de Nederlandse literatuurgeschiedenis. De editie is volgens het Griffioenstramien opgebouwd: eerst Langendijks werk (in dit geval de toneeltekst en een prikkelende voorrede van de auteur uit de tweede druk van 1720), daarna een nawoord van De Haas, een verantwoording en annotaties. Langendijks taalgebruik is niet gemoderniseerd, maar de spelling in het blijspel is aangepast aan onze tijd, zodat lezers zonder al te veel moeite van de stof kunnen genieten.

De thematiek van het spel laat zich raden. Lodewijk, een aan lagerwal geraakte edelman en oplichter, heeft de vrouw van zijn dromen gezien en hij is vastberaden haar tot de zijne te maken. Hij is niet de enige die op vrijersvoeten gaat; ook zijn *partner in crime* Jan onderneemt al snel pogingen aan de vrouw te komen, net als de meeste anderen in het stuk. Langendijks personages zijn dus op zoek naar liefde, maar meer nog proberen zij via een geschikte huwelijkspartner hun status te verhogen of te heroveren. Het middel om dat doel te bereiken is bedrog. De ‘slachtoffers’ daarvan zijn evenzeer als de ‘daders’ gespitst op het verdraaien van en creatief omgaan met de waarheid. Iedereen doet zich beter voor dan hij is, laat zich gewillig een rad voor ogen draaien en ziet wat hij wil zien. Uiteindelijk krijgen ze allemaal hun trekken thuis. Slechts één vrouw is volkomen onschuldig en zij moet genoeg nemen met de excuses van haar man; haar naam is – nomen est omen! – Sofie.